

Papp Ferenc alezredes
a ZMNE doktorandusz hallgatója

AZ ORSZÁGOS TISZTI KASZINÓ MŰKÖDÉSE A XX. SZÁZAD HARMADIK ÉVTIZEDÉBEN

A XIX század végén létrejött tiszti kaszinó az első világháború beköszöntével, majd az azt követő történelmi események következtében kénytelen volt a működését szüneteltetni. A helyzet normalizálódása után ismét igény mutatkozott arra, hogy ez a neves és színvonalas intézmény otthonul szolgáljon a m. kir. honvédség tisztjei számára. Az időközben elszenvedett veszteségek pótlása és helyreállítása után megkezdődhetett a tartalmi munka. A politikai akaratnak, valamint a kaszinó vezetésének köszönhetően néhány év alatt sikerült a tiszti kaszinót ismét a jelentősebb kulturális intézmények színvonalára emelni.

Kulcsszavak: kaszinó, művelődés, tiszti kaszinó, alapszabályok

The officers' casino established at the end of the 19th century was obliged to suspend its working due to the beginning of the World War I and the subsequent historical events. After the normalization of the circumstances a strong request emerged towards that famous and qualitative institution to be a centre of the cultural and public life for the officers of the Hungarian Royal Armed Forces. After the replacement and the restauration of the losses suffered during the previous years, the substantive work could have been started. Due to the political will and the talent of the management of the institution it was possible again to lift the officers' casino up to the level of the relevant institutions in some years.

Keywords: casino, civilization, culture, entertainment, military casino

Az előzmények

Mielőtt az 1920-as évek kaszinói életét vizsgálnánk, érdemes és hasznos lehet néhány fontos mozzanatot kiemelni a tiszti kaszinók kialakulásával kapcsolatosan, amiről egyébként a Hadtudomány című folyóirat 2009/3-4. számában részletesen olvashatnak az érdeklődők.

A tiszti kaszinók kialakulása - Európában és hazánkban egyaránt - a XIX. század második felére datálható. A nagyobb helyőrségekben úgynevezett tiszti étkezőket hoztak létre, először csak azzal a szándékkal, hogy jó és olcsó étkezést biztosítsanak az állománynak. Az anyagi körülmények javulásával párhuzamosan a szociális, „jóléti” funkció kiegészült nevelési funkcióval is. Fokozatosan elérték azt, hogy a tiszti étkezők egyúttal a tisztek közötti bajtársiasság ápolását is szolgálták. A hadtudomány ápolása céljából a nagyobb helyőrségekben a tisztikar tudományos egyleteket hozott létre, amelynek keretében tudományos előadásokat, felolvasásokat, hadijátékokat tartottak. Az egyletek vezetői gondot fordítottak arra, hogy a tiszti állomány naprakészen tarthassa ismereteit, személyesen is megismerhesse a hadsereg vezetőit, és nyomon kövesse az aktuális katonapolitikai ügyeket. A tudományok műveléséhez azonban szakirodalomra is szükség volt, ezért ez a tény idővel könyvtárak létrehozását is szükségessé tette, ahonnan a tisztek tudományos, és szépirodalmi műveket is kölcsönözhetnek.

A tiszti étkezők és a katonai tudományos egyletek lassan az igényeknek megfelelően egy intézménnyé integrálódtak és általában a Tiszti Kaszinókban nyertek elhelyezést. Budapesten az első tiszti kaszinó létrejötte az 1861-es esztendőre datálható, amely a Károly-kaszárnyában kapott elhelyezést. Ennek ez idáig egyetlen írott nyomára csak a „Sürgöny” nevű folyóiratban bukkantam. „A tiszti casino, mely Ő Felségének bőkezűségéből a legfényesebben felszereltetett, (a rokkantak házában országút felől) vasárnap este nyitott meg, gróf Coronini¹ tábornagy ő excelja, (sic!) a magas tábornoki kar és számos törzs –és főtiszték jelenlétében. A helyiségek egy tágas tánczterem (sic!) (mely még nincs egészen bebútorozva) étterem, billiárdcsarnok, olvasó-terem és több kártyázó szoba. „²

A kaszárnyában berendezett közösségi helyiségek minden bizonnyal több évtizeden át szolgálták eredményesen a tiszteket, számos rendezvénynek és város szerte híressé vált táncmulatságoknak adtak helyet. Az átadás után 38 esztendővel azonban már azt olvashatjuk a Vasárnapi Újság 1899. november 26-ai számában, hogy a kaszárnyában működő kaszinó milyen szegényesen berendezett, kis alapterületű intézmény volt. Talán ezzel is magyarázható, - valamint a kaszárnya eladásából befolyt összeg is lehetővé tette - ³ egy olyan új törzskari épület létrehozásának tervét, amelyben a térparancsnokságon és a törzskaron kívül a Tiszti Kaszinó is helyet kaphatott. A századfordulóra már egy országos egylet létrehozására is egyre nagyobb igény mutatkozott. Ennek is köszönhetően kezdték meg az „**Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület**”, rövidebb nevén az „Országos Tiszti Kaszinó” létrehozását és székházának felépítését 1897-1899 között.⁴ A kaszinó felavatási ünnepségéről a korabeli sajtó dicshimnuszokat zengett, miszerint a gyönyörű kivitelezéssel készült épületkomplexum az akkori Budapest egyik legszebb és legmodernebb épületének és intézményének számított.

A kaszinó felavatási ünnepségéről a korabeli sajtóban a következő olvasható: (eredeti helyesírás szerint)

„A főváros egyik legszebb helyén, a most újjá épülő Belvárosban emelkedik egy hatalmas nagyságú, szép barokk stílusú palota. Már külső alakja s a homlokzatán elhelyezett harcias diszítványok is elárulják, hogy az épület katonai célokra szolgál. De éppen díszes voltából kilátszik az is, hogy nem közönséges kaszárnya. <<Törzskari épület>> a hivatalos elnevezése s benne vannak elhelyezve a törzskar, a térparancsnokság és a tiszti kaszinó helyiségei. Ezekon kívül még egy zászlóalj gyalogság elhelyezésére alkalmas, szerényebb külsejű épület van hozzá ragasztva, melylyel az egész teljes négyszögű alakul ki. E melléképületnek külön udvara és külön bejárói vannak.

A kaszinót részint a két nagy fővárosi kaszárnya megváltásából befolyt összeg egy részéből, részint pedig a tisztikarnak e célra már régebbi idő óta gyűjtött alapjaiból építették. A terveket a budapesti katonai építkezési osztály készítette a hadtestparancsnokság

¹ Coronini János gr., osztrák tábornagy, Magyarország hadi parancsoka, született Görzben 1794 nov. 16., megh. u. o. 1880 jul. 26. Mint hidásztiszt 1814-ben a francia háborúban Olaszországban szolgált és 1824-ben a modenai seregbe lépett át. Onnét visszatérve 1836-ban Ferenc József főhercegnek, mostani uralkodónknak lett második nevelője. Az 1848. olasz háborúban ismét aktív részt vett, midőn a Tiroloba átvezető szorosok őrizete volt reá bízva. A béke után hadi s polgári kormányzója lett az újonnan alakított, hazánk földéből kiszakított szerb vajdaságnak és a bánágnak. A nagy keleti háború idején fontos szerepre volt hivatva: ő volt a török határon felállított figyelő hadtestnek parancsnoka, és annak élén megszállotta a dunai fejedelemségeket, melyekből azonban a párisi béke után, 1856-ban ki kellett vonulnia. Mint tábornagy 1859-66. Horvát bán volt, s onnét 1860 végén Pestr jött hadi parancsnoknak. Az ő idejébe esik az 1861. Országgyűlés, melynek feloszlásával ő volt megbízva; a nagy katonai adóvégrehajtás s a prvizórium. 1865. Felmentett s azóta nyugalomba lépve élt birtokán. <http://www.kislexikon.hu/coronini-cronber.html>, letöltés: 2010. május 3. 13.20

² Sürgöny, 1861. dec. 17. No. 289 p. 1.

³ A főváros 1894-ben megvette az épületet 11 millió 200 ezer koronáért, és 1897-ben az egyik, 1899-ben a másik részét átvéve átalakította Központi Városház céljaira.

⁴ A Budapesti Katonatiszti Kaszinó, Vasárnapi Újság 48. szám 1899. 46. évfolyam 803-804. o.

rendelkezései alapján. A munka és az érdem oroszlánrésze *Khittel* Rudolf ezredes, katonai építkezési igazgatót és *Krickl* Ernő századost illeti. Az építést Krickl százados személyes felügyelete alatt *Richl* Antal építőmester eszközölte.

A fényes helyiséget ez évi november 18-án nyitották meg ünnepélyesen.”⁵

A november 18-ai dátum minden bizonnyal pontos, hiszen más korabeli lapokban is ez a dátum olvasható. Az 1973-ban kiadott Budapest Lexikonban a Váci utcai színház megnyitását november 8-ára datálják, ami valószínűleg hibás megállapítás, illetve „elírás” lehet.

Útkeresés az 1920-as években

Az Országos Tiszti Kaszinó 1920-ban új alapokról indulva, újra kezdte az 1899-ben beindított, majd az első világháború és az azt követő Tanácsköztársaság ideje alatt szüneteltetett működését. Első és nagyon fontos lépésként ismételt tisztázni kellett a felügyeleti jog és alárendeltség kérdését. 1920 március 17-én a honvédelmi miniszter a 8329/Elnökség A. számú levelében arról értesítette a belügyminisztert, hogy az átdolgozott alapszabályt jóváhagyásra felterjesztette, és egyben kéri, hogy a felügyeleti jogot továbbra is a honvédelmi miniszter közvetítésével gyakorolja. Erre a levélre válaszolva a belügyminisztérium értesítette a honvédelmi minisztert, hogy a felügyeleti jogot a kérésnek megfelelően az 5084/1919. számú miniszterelnöki rendelet alapján a honvédelmi miniszterrel egyetértésben fogja gyakorolni. A hadsereg átszervezése következtében az alárendeltségi viszony is átalakult, amiről 1920. augusztus 19-én a m. kir. honvédelmi miniszter a következőképpen utasította a Budapesti Katonai Körletparancsnokságot: „Elrendelem, hogy a budapesti tudományos és kaszinó egyesület alapszabályaiban a 4. hadtest parancsnoka és Budapest vezénylő tábornoka által gyakorolt jogok és köteleességek a jövőben a budapesti katonai körlet parancsnokára, mint az előbb említett parancsnok jogutódjára szállanak (sic!) át.”⁶ A levél végére a miniszter megjegyzésként azt írta, hogy „a Budapesti Helyőrségi Tiszti Casinó életének újbóli (sic!) megindítása folyamatban van”. A több éven át tartó kényszerszünet sajnos nem csak a folyamatosságot szakította meg, de jelentős anyagi veszteségeket is jelentett a kaszinó részére. Az épület állaga leromlott, a bútorzat és a felszerelési tárgyak egy része eltűnt, vagy megrongálódott. A visszapótlás és a károk kijavítása több éves kitartó munkát vett igénybe. Talán ezzel is magyarázható, hogy az igazán tartalmi számító munkáról először beszámolni csak az 1921. december 10-én tartott évváró közgyűlésen tudott az egyesület elnöksége. 1922. tavaszán a kaszinó vezetése, egyetértésben a Hadtörténelmi Levéltár vezetésével arra tett javaslatot a honvédelmi miniszternek, hogy a helyőrségi könyvtár és a kaszinó könyvtárának összevonását engedélyezze. Az indoklásban az anyagi nehézségek erősödése, valamint a kaszinó frekventált elhelyezkedése, jó megközelíthetősége szerepelt. Az összevonásra tett javaslatot a honvédelmi miniszter jóváhagyta, és hamarosan intézkedett az összevonásra, ami 1923 tavaszán meg is valósult.

Az 1922-es évben az energiák jelentős részét felemésztette az alapszabály átdolgozása és módosítása, amit a m. kir. belügyminiszter országos érvényű intézkedése értelmében kellett minden egyesületnek végrehajtania. A kaszinó vezetése az átdolgozással csak a következő év elején végzett, és február 21-én terjesztette a rendkívüli közgyűlés elé elfogadásra.⁷ A belügyminiszter jóváhagyására április 30-áig kellett várni. A bevételek növelése érdekében a november 23-ai évváró közgyűlésen úgy határoztak, hogy a tagdíjakat megemelik. A tagdíj

⁵ A Budapesti Katonatiszti Kaszinó, Vasárnapi Ujság 48. szám 1899. 46. évfolyam 803-804. o.

⁶ HM 1920. Eln. A. 74.581 ikt. Sz. HM HIM Hadtudományi Levéltár

⁷ Kivonat az Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület közgyűlési jegyzőkönyvből (Magyar Országos Levéltár iratanyaga, OL K 150 – VII-5-1934-178796)

havi összege megegyezett az akkori villamos jegy árával. Az elnökség ez irányú javaslatát és felterjesztését a belügyminiszter (Nagyrákói és Kelemenfalvi Rakovszky István) 1924. április 5-én hagyta jóvá.⁸ Az alapszabályt és az azt követő módosítást éppen hogy csak elfogadták, 1925. október 2-án ismételen módosítást fogadtak el. „Mivel jelenlegi alapszabályaink egyesületünk rohamos fejlődése folytán, már legnagyobbbrészt nem felelnek meg a gyakorlatban, tapasztalataink alapján átdolgoztuk azokat.....a változtatások lényege az ügymenet egyszerűsítése, elavult, feleslegessé vált kitételek elhagyása vagy helyettesítése, az ügyköröknek célszerűbbé való szabályozása, stb.”⁹ Az 1926-os esztendőben az alaptevékenységen túl szintén jelentős változtatást kezdeményeztek, ugyanis kérték a m. kir. miniszterelnöktől az állami címer pecsétjükben való használatának engedélyezését. Ezzel az egyesület alaposan felhívta magára a hatóságok figyelmét, ugyanis kiderült, hogy a magyar királyi megnevezést jogtalanul használják. A törvények értelmében a megnevezésre csak az állami közintézmények voltak jogosultak. A belügyminiszter erről levélben értesítette a honvédelmi minisztert. „...eddig az egyesület alapszabályainak láttamazása során elkerülte a figyelmemet az a körülmény, hogy az egyesület címerében a m. kir. elnevezést nem a törvénynek megfelelő formában használja....a 3 hónapon belül összehívandó közgyűlésen az egyesület címét módosítani kell.”¹⁰ A kaszinó nem számított közintézménynek, mivel jogi személyiséggel rendelkező magánegyesülés volt. A belügyminiszter javaslatára – a hiba orvoslására - be kell építeni az egyesület nevébe a „honvédtisztek” szót. Így lett az egyesület új neve 1927. decembere után m. kir. Honvédtisztek Országos Tudományos és Kaszinó Egyesülete, amelyre a 259.339/1927. BM számú rendelet intézkedett.¹¹

Az állami címer pecséten való használatával kapcsolatban született kérvény eredményeképpen több mint egy évig tartó levelezés indult a hatóságokkal. Végül a miniszterelnök, egyetértésben a belügyminiszterrel arra kötelezi az egyesületet, hogy az engedély megadásáért cserébe fizessen be 2 millió korona engedélydíjat. A befizetés hamarosan megtörtént, de a címer pecséten való használatát – az érvényben lévő szabályzók értelmében - így sem engedélyezhették. Erre csak jóval később, 1932-ben nyílik lehetőség, akkor is csak méltányossági alapon. Az 1928. november 3-án tartott évről közgyűlésen, melyen jelen volt József főherceg Ő királyi Felsége is, újabb módosításokat fogadtak el. A tagdíj összegét felemelték, így az eddigi 1 Pengő 36 fillér helyett ezentúl 1 P. 50 fillér lett a havi rendes tagdíj. Elhatározták azt is, hogy a Katona Írók Köre legyen külön egyesülés, és ne mint albizottság működjön. Ezt a javaslatot azonban rendre elutasították. Döntöttek a Vívóklub elhelyezése és önállósítása ügyében is. Ekkor rendszeresítették a kiválóan együttműködő kaszinó tagok részére a „Díszokleveleket” is.

Az 1928. évi beszámolóban már igazán jelentős dolgok megvalósulásáról olvashatunk. Az említett évben 21 ismeretterjesztő előadást tartottak és öt nagyszabású estélyt is rendeztek. A a 12 helyiséges, 42.000 kötetes könyvtárat 9193 tag vette igénybe. A nyelviskolában 215 fő tanult német, olasz, angol, vagy francia nyelvet. A vívóklubnak 223 tagja volt, akik közül öt főt az Olimpiai játékokra is delegálhattak. Külön büszkeséggel hangsúlyozza a beszámoló, hogy Terstyánszky Ödön alezredes kard egyéni versenyben világbajnokságot is nyert. A kaszinó büszkesége és egyben a legnagyobb bevételt termelő „üzeme” a mozgóképszínház, amely magas színvonalával igazi minőséget jelent nem csak a katonák, de az úri társas életben is. A beszámolóban a kellemetlenségek mellet, - melyek elsősorban a házirend egyes személyek részéről történő be nem tartásával, valamint a rossz szándékú híresztelésekkel vannak kapcsolatban – a haladás jeleként a következő mondat olvasható: „Egyre többen

⁸ Magyar Országos Levéltár 134832 ikt. szám

⁹ Kivonat az Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület október hó 2-án tartott közgyűlési jegyzőkönyvéből (Magyar Országos Levéltár iratanyaga, OL K 150 – VII-5-1934-178796)

¹⁰ Magyar Országos Levéltár OL K 150 – VII-5-1934-178796 1362054 ikt. szám

¹¹ Magyar Országos Levéltár OL K 150 – VII-5-1934-178796

támogatják a kaszinót, és ennek túlnyomó része tiszt. Ők felfogják, a kaszinó nagyá fejlődés (sic!) mozzanatait és értékelik a munkát. Az ösztisztikar (sic!) érdekében fáradoznak a közjéért.”¹²

A kaszinó tevékenysége az 1929. évben

A kaszinói lét az újraindítástól 1929-ben az Országos Tiszti Kaszinó jelentős állomáshoz érkezett. Gyergyószentmiklósi Kary Béla nyá. altábornagy, az egyesület elnöke a közgyűlésen arról tájékoztathatta a tagságot, hogy az egyesület – „a borongós közhangulat ellenére” – optimizmustól fűtve, tovább végzi munkáját. A kaszinó „Csekély és olcsó eszközökkel óhajt a tudomány, a szórakozás és az érdekkielégítés (sic!) terén olyat nyújtani, ami máskülönben csak drága pénzen volna megszerezhető.”¹³ Beköszöntőjéből tudjuk, hogy az egyesületnek ekkor már több mint 6000 tagja és több mint 7000 vendége volt. A kérdés az volt, hogy hogyan lehet ezt a 13. 000 embert egy cél felé, egy egységes eszme szellemében vezetni, és mindezt hogyan, milyen eszközzel lehet velük a legcélszerűbben és leggyorsabban elérni. A kaszinó az évek során külön-külön gondoskodott a tudományos előadások, a könyvtár, a különböző összejövetelek, táncestélyek, hangversenyek, színelőadások, és a tagok érdekeit szolgáló jóléti intézmények tekintetében a tagok tájékoztatásáról. Ez a feladat – a taglétszám növekedésével - egyre nagyobb terheket rótt az egyesület vezetésére, ezért elhatározták, hogy az eddig megjelentetett „Mozi tájékoztatót” Országos Tiszti Kaszinó Lappá fejlesztik. Ezzel a tagoknak és vendégeiknek megadják a lehetőséget, hogy a kaszinó belső életéről állandó tájékoztatást kapjanak, és így abban tevékenyen részt vehessenek. Az elnök ezt a következőképpen írja le a lap első számában: „Tekintsék azt (mármint a kaszinó lapot – P. F.) összetartozóságunk és együtműködésünk eszközének és jelképének, és működjenek azzal a lelkes jóindulattal annak felvirágoztatása körül, amely minden szellemi és erkölcsi célokat szolgáló ügy nagyra fejlesztéséhez szükséges.”¹⁴

A havonta megjelenő lap rovataiból pontos képet kaphatunk az intézmény működésére vonatkozóan. A mozi műsorokat a keddi, szerdai, csütörtöki, valamint vasárnapi napokra tervezték úgy, hogy egy nap két-három előadást is tartottak. (Délután 5 és 8 órakor, három előadásos napokon délután fél négy, 6, és fél kilenckor.) A moziba történő belépést precízen szabályozták. Ennek értelmében a filmvetítéseket a kaszinótagok a tiszti kaszinói tagsági igazolványukkal, a családtagok a jóléti, vagy családi igazolvánnyal látogathatták. A napijegyek a kaszinótagok részére személyenként 60 fillérbe, 10 előadásra szóló bérlet estén, előadásenként 30 fillérbe kerültek. Bérletszünet esetén a jegyekért mindenkinek 80 fillért, a felemelt helyáru napokon 1 pengőt kellett fizetni. Az előadásokat – néma film lévén – a kaszinó saját zenekara kísérte.

A hét többi napjain tudományos és ismeretterjesztő előadásokat, illetve úgynevezett vigalmi rendezvényeket, bálakat, zenés estélyeket, koncerteket, színházi esteket látogathattak az érdeklődők.

Február hónapban – általában a hétfői vagy pénteki napokra – pl. az alábbi előadásokat tervezték be:

- Február 4-én vitéz Somorjay Jenő tábornok tartotta meg „A jaroslavici lovas ütközet tanulságai” című, vetített képekkel illusztrált előadását.

- Február 11-én „A térképészet múltja, jelene és jövője” címmel Kogutovicz Lajos nyá. őrnagy adott elő.

- Február 15-én Halász Gyula író, a földrajzi társaság választmányi tagja beszélt az 1928-ban elhunyt „Amundsen” norvég felfedező életútjáról.

¹² Magyar Országos Levéltár OL K 150 – VII-5-1934-178796 64. lap

¹³ Országos Tiszti kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. február 1. o.

¹⁴ Országos Tiszti kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. február 2. o.

- Werth Henrik tábornok február 18-án tartotta meg „A támadás és védelem értékelése a világháború tapasztalatai alapján” című előadását.

- Február 25-én Denk Doroszlai Árpád vkszt. (vezérkari szolgálatot teljesítő – P. F.) százados „Az 1848-49 szabadságharc tavaszi hadjárata a kápolnai csatától Komárom felmentéséig” című előadásával tisztelegett a 80 évvel azelőtti események emléke előtt.

A tudományos hírekből kaphatunk információt arról is, hogy a kaszinó elnöke – Gyergyószentmiklósi Kary Béla nyá. altábornagy – 8-án és 22-én délután 6 órai kezdettel tovább folytatta szociológiai és politikatudományi előadás-sorozatát.

A tudományos tevékenység mellett pezsgő báli élet is kezdődött a közelgő farsang időszakában. Ennek szép példája a február 9-ére meghirdetett estély, amely az arcképes igazolvánnyal rendelkezők részére díjtanul, a hozzátartozóknak és a vendégeknek – külön erre az estélyre érvényes meghívó esetén – személyenként 3 Pengő befizetésével volt látogatható. A fényes külsőségek között lezajlott esemény ebben az évben – jellegét tekintve – jelmezes estély volt, ahol közel 1500 fő vendég szórakozott reggelig. „Pontosan 9 óra 30 perckor érkezett a Kormányzó Úr Ő Főméltósága és a Főméltóságú Asszony, akik a gyönyörűen feldíszített színpadi emelvényen foglaltak helyet magas rangú tábornokok között.”¹⁵ A bál hangulatát a nagyteremben felváltva cigányzene (Soványka cigány és bandája), illetve az 1. honvéd gyalogezred zenekara, míg a kisdíszteremben a Kaszinó szalonzenekara, az első emeleti zeneteremben pedig zongora biztosította.

Szintén a vidám szórakozást voltak hivatottak biztosítani az úgynevezett szombati családi tánc összejövetelek, amelyeket január 5-étől kezdve minden szombaton – kivéve a színházi estéket és a jelmezestélyt – megrendeztek. A rendezvényeket a II. emeleti díszteremben tartották, ahol a programot a családi táncösszejöveteleken túl műkedvelői előadásokkal is kiegészítették. A műsorokat a táncok szüneteire időzítették. A részvétel a kaszinótagok részére ebben az esetben is ingyenes volt. A vendégek csakis az ő társaságukban léphettek be a rendezvényre 1 Pengő belépődíj ellenében. Ezekben a rendezvényekben a zenét a mozi zenekara szolgáltatta. A műkedvelői előadásokra a jelentkezéseket előre összegyűjtötték, és elosztották az egyes alkalmakra. A nagy sikerű rendezvények népszerűsége folyamatosan növekedett. Hamarosan külön rendezőket kellett felkérni a lebonyolításukhoz, akik gondoskodtak a műfajok helyesnek ítélt arányairól.

A „Palota” első emeletén az akkori kor követelményinek megfelelően berendezett társalgótermek, télikert és zeneterem is várta az érdeklődőket. „E helyiségekben villanyos zongora, gramafon és a tánchoz villanyos zene-automata állt a kaszinótagok, azok családtagjai, valamint az általuk bevezetett vendégek rendelkezésére. Ezen társalgótermek megbeszélések, kisebb összejövetelek céljaira is igénybe vehetők voltak. Az úgynevezett tiszti zárt társaságok ezen társalgó termeket közvetlenül az elnökségtől igényelheték.”¹⁶

A mai kor emberének már érdekes megjegyzés a lapból: „Miután a kaszinó mozielőadásait kizárólag kaszinótagok, azok családtagjai és meghívott vendégei látogathatják, tehát azok – mint a kaszinó többi estélyeit is – teljesen zártkörűek, felkérjük m. t. (mélyen tisztelt – P. F.) Tagtársainkat, hogy a kardokat a ruhatárban visszahagyni szíveskedjenek.”

A kaszinó kialakításakor arról is gondoskodtak, hogy az intézményben legyen lehetőség színházi előadások megtartására is. Ennek egyik szép példája volt a február 23-án rendezett est, az Andrassy úti Színház, a Belvárosi Színház és a Városi Színház művészeinek közreműködésével. Az est repertoárját képezték a „Báróné tekintetes asszony” című darab (énekes vígjáték egy felvonásban, mely egy kisvárosi úri kastélyban egy hadgyakorlaton történik 1911-ben), majd különféle operák, szonok, műdalok és tréfás magánszámok.

¹⁵ Országos Tiszti kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. március 1. o.

¹⁶ Országos Tiszti kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. február 15. o.

A színházi estre a belépés feltételeit külön szabályozták.¹⁷

A jóléti intézmények között kiemelten fontosnak számítottak a földszinti éttermek, ahol aránylag megfizethető áron, kulturált körülmények között lehetett étkezni és beszélgetni. Ezeket a helyiségeket külső vállalkozók üzemeltették. A minőség romlása esetén azonnal felmondtak nekik és pályázatot írtak ki a vendéglő további üzemeltetésére. A pályázatok elbírálására a választmány volt jogosult. 1929-ben is megtörtént, hogy Pinke József vendéglőst fizetéseképtelensége miatt le kellett váltani.

Az ismeretterjesztő előadások sorozata március hónapban is folytatódott:

- Március 04-én pávai vitéz Mátyás Sándor nyá. tábornok tartott filmvetítéssel egybekötött előadást „Az európai államok ifjúságának testnevelése” címmel. Ezt az előadást csak kaszinótagok látogathatták.

- Március 11-én „A magyar királyi csendőrség múltja, szervezete, tagozása, beosztása, viszonya a katonai parancsnokságokhoz és a polgári hatósághoz.” Előadó, Soltész Imre csendőrezredes.

- Március 18-án a Gépjárművekről és a mechanizálás kérdéséről tartott előadást Pistelka Rudolf ezredes.

- Március 22-én vitéz Raics Károly nyá. altábornagy tartott előadást „Az emberismeret, főleg katonai szempontból” címmel.

- Március 8-án és 22-én Kary Béla nyá. altábornagy, az egyesület elnöke folytatta szociológiai és politikatudományi előadás-sorozatát.

Március 2-án (szombaton) nagy hangversenyt rendeztek, melynek lebonyolításával Szeghő Sándor törzskarmestert bízták meg. Az estélyen kizárólag „elsőrangú” hivatásos művészek – köztük a m. kir. 2. honvéd gyalogezred zenekara – léptek fel. A 20 órakor kezdődött hangverseny után a szokásos szombat esti táncösszejövetelt is megtartották a II. emeleti kisdíszteremben.

A márciusi hónaphoz hasonlóan az április is igencsak mozgalmasnak mondható. Jelentős kulturális eseménynek számított az úgynevezett „Idényszáró Est”, amely egyrészt egy remek szimfonikus zenekari hangversenyből, másrészt egy nagy tavaszi divatrevüből állt. A hangversenyen közreműködő művészek között találjuk Stefániai Imre zongoraművészt, spanyol királyi kamaraművészt, Felvinczi Takách Alice hegedűművésznőt, Szabó Ilonka énekművésznőt, valamint a Székesfővárosi Zenekart, amit Bor Dezső karnagy vezényelt. A műsorban szerepelt többek között Mozart Varázsfüvolájának nyitánya, Schubert VI. szimfóniája, Csajkovszky B-moll zongoraversenye. Az igényesen összeállított program után Costan Cia táncművésznő bemutatta a Huszártoborzót, majd a Keleti tánc című produkcióját. A divatrevü sikeréről Klimkó Anna Váci utcai divatháza gondoskodott, ahol bemutatták a párizsi divatszalonok legújabb kollekcióit. Az est művészi rendezője Novágh Gyula h. népművelő felügyelő volt, a főváros vasárnapi vigadói hangversenyeinek főrendezője. Az est $\frac{3}{4}$ 12-kor ért véget. „Ennek az estnek fényes sikere egyúttal komoly bizonyítéka a tisztitársadalom (sic!) őszinte művészszeretetének és hozzáértésének.”¹⁸ A siker olyannyira megnövelte a kaszinótagok Székesfővárosi Zenekara iránti érdeklődését, hogy a vezetőségnek lépéseket kellett tennie, és meg kellett állapodnia a vigadói hangversenyek kaszinótagok általi látogatása ügyében. „Értesítjük a Kaszinó tagjait, hogy e hangversenyekre a tagsági jegy felmutatása ellenében úgy a tagok, mint azok családtagjai részére kedvezményes jegyet ad a

¹⁷ Kaszinótagok: tagsági igazolványaik; azok családtagjai családi (jóléti) igazolványaik felmutatása ellenében, a 16. sorig 2 pengőért, a 17. sortól a 34. sorig, valamint a pamlag és páholyülésekre 1 pengőért válthatják meg kedvezményes jegyeiket. Vendégek a mozi-meghívójuk felmutatása ellenében a 16. sorig 3 pengőért, a 17. sortól a 34. sorig, valamint a pamlag- és páholyülésekre 2 pengőért válthatják meg jegyeiket.

¹⁸ Országos Tiszti kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. május 2. o.

főváros Népművelési Bizottsága. A kedvezményes jegyek ára 5, 4, 3, 2, 1 Pengő helyett 3, 2, 1.60, 1.20, illetve 0.80 Pengő.”¹⁹

Március 25-én rendezték Kaszinó dísztermében a Tiszti Vívóklub nemzetközi törversenyt. A verseny a Kormányzó úr Öföméltósága, valamint nagyszámú tábournok – köztük Ferjentsik Ottó altábournagy – továbbá a társadalom prominens személyeinek jelenlétében zajlott. A versenyre Németországból és Ausztriából is érkeztek résztvevők. A versenyen nagyszerű magyar sikerek születtek. „A Tiszti Vívó-klub amely megalakulása óta méltó művelője a testi kultúrának, evvel a versenyével a legszélesebb rétegek közé elvitte az egyesület hírért és nevét, elősegítette a mai nagy és kifejlett sportélet jelentős megalapítását s ezáltal új híveket szerzett a magyar sportnak.”²⁰

Az ismeretterjesztő előadások áprilisban is folytatódtak. A február 4-én vitéz Somorjay Jenő tábournok által egyszer már megtartott „A jaroslavici lovas ütközet tanulságai” című, vetített képekkel illusztrált előadást április 8-án megismételték. A kaszinó elnöke 5-én és 19-én megtartotta a szokásos előadását. 19-én egyben befejezéséhez is érkezett az előadás-sorozat. Május hónaptól az ismeretterjesztő előadások a nyári szünet időtartamára szünetelnek.

Érdekességként említendő, miszerint büszkén számol be a lap áprilisi száma arról, hogy a török honvédelmi miniszter köszönetét fejezi ki a kaszinó vezetésének, amiért a török fővárosban építendő tiszti kaszinóhoz a budapesti kaszinó épületének okmányait és egyéb szervezetére vonatkozó adatait a török minisztérium rendelkezésére bocsátották.²¹

A Kaszinó vezetősége április 15-ei határidővel pályázatot írt ki 6 fő gyermeküdültetésére a „Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesület” balatonszabadi üdülőtelepére. „Ezen helyekre azon rendes kaszinótagok pályázhatnak, akik ez évi tagdíjaikat az első negyedévre már befizették”²²

Május hónaptól az ismeretterjesztő előadások szüneteltek, de Gyergyószentmiklósi Kary Béla ny. altábournagy propaganda előadása a „könyvről” nem maradt el. Ez az előadás valóban propaganda volt a magyar könyv és magyar irodalom szeretete, támogatása érdekében. A kultúrfőlény fontosságát hirdető politikai propaganda felhangjai is erősen kiérezhetőek az előadás szövegéből, melynek befejező mondata a következő: „Nem jó magyar az, aki az 1000 éves haza jogaival és feltámadásával nem foglalkozik. Feltámadásunk egyik pillérje a magyar könyv, amelyet ismételten ajánlok szívük meleg szeretetébe.”²³

A földszinti üzlethelyiségek bérbeadására februárban kiírt pályázat eredményeként május 18-án megnyílt a Posch-söröző. A felszolgált ételek és italok minősége, valamint azok mérsékelt ára, továbbá a kifogásolhatatlanul előzékeny kiszolgálás az új szerződés szerint garantált. A sörözőben illetve annak különtermeiben csapolt sört, virslit, kis pörkölt és gulyás adagokat szolgáltak fel. Újdonság, hogy a Kaszinó emeleti klubhelyiségeiből házi telefon útján rendeléseket lehet leadni. Az üzlet kerthelyiséggel is rendelkezett. Miközben a söröző fogadta vendégeit, elkezdődtek a nyári felújítási, átalakítási munkálatok, amelyek zömmel szeptemberben fejeződtek be.

A Kaszinó a török honvédelmi miniszter elismerő szavai után egy újabb külföldi elismerést kapott W. D Morgan angol őrnagy, katonai attasétól, aki tiszteletbeli taggá választása előtti bemutatkozó látogatásán nagyon elismerően szólt az intézményről. „...eltávozására előtt a jelenlévők legnagyobb csodálkozására kijelentette, hogy Londonban

¹⁹ Országos Tiszti kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. május 12. o.

²⁰ Országos Tiszti kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. május 13. o.

²¹ Uraim, fogadják köszönetemet azon szíveségükért, hogy szép és nagyszerű kaszinójuk tervrajzát a budapesti meghatalmazott miniszterünknek átengedték, és részére a szükséges nélkülözhetetlen egyéb felvilágosításokat is megadták. Kérem Uraim, fogadják tiszteletem kifejezését, Metbdülhalet, a török köztársasági honvédelmi miniszter. Ankara 28/2/928.

²² Országos Tiszti kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. április 25. o.

²³ Országos Tiszti kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. június 4. o.

sajnos nincs a tisztéknek ilyen nagyszerű kaszinójuk, de különben sem látott még Európában olyan tisztii kaszinót, amely – ízlés, kényelem és célszerűség tekintetében – kaszinónkkal vetekedhetne.”²⁴

Alapszabályban nem rögzítették ugyan, de a Kaszinóban megteremtették a zongoratanulás és a lovaglás mellett a nyelvtanulás lehetőségeit is. A nyári átalakítások kapcsán többek között elhatározás született a nyelvi tantervek harmadik emeletről félemeletre történő leköltöztetésére is, bár erre a nyelvtanfolyamra jelentkezettek alacsony száma miatt nem volt szükség.

A nyári szünet alatt a felújítási, karbantartási és átalakítási munkálatok során a színpadot jelentősen megnagyobbították, és tökéletesítették. Így az új évadban már lehetővé vált „rendes” színházi előadások megtartására is. A megvalósítás érdekében megállapodás is született a Nemzeti Színház igazgatójával, Dr. Hevesi Sándorral, melynek értelmében havonta 1-2 előadást a kaszinó színpadán tartanak. A színpad átadása szeptember 20-án történt, ünnepélyes keretek között. „Új színpadunk szimfónikus zanakari emelvényül is szolgálhat, valamint elsőrangú keretet képez vetítéshez is.”²⁵

A nyár folyamán született megállapodás a zenekar létszámának bővítésére vonatkozóan is, melynek vezetésére felkérték Bertha István zeneszerzőt és karmestert. Az új karmester személye, szakmai felkészültsége és elkötelezettsége biztos garanciaként szolgált a zenekar megújulásához, és minőségi előrelépéséhez. Szintén a nyáron bekövetkezett változás volt, hogy Pilch János nyá. ezredes helyett Suchter István nyá. alezredes lett a könyvtár vezetője, aki szaktudásával és agilitásával méltó utódnak bizonyult.

A nyári hónapokban a kaszinó két alkalommal is fogadott jelentős külföldi delegációt. Június 27-én a Bem tábornok hamvait kísérő lengyel tisztii küldöttség tiszteletére rendeztek 40 fős díszbédet. A Krukovich Przedrzymirski Emil ezredes vezette küldöttség díszbédjén többek között részt vett Csekonics István gróf, a Magyar-Lengyel Kamara elnöke, Balás György báró, tábornaszernagy, a Magyar Bem bizottság elnöke és Bem László, őrspusztai földbirtokos is.

Június 23-án a honvéd tisztikar a Magyarországon „időző” külföldi lovastisztek tiszteletére impozáns estélyt adott, ahol a lovastiszteken kívül az arisztokrácia, valamint a közélet számos előkelősége is részt vett. A két eseményről elismeréssel szóltak a résztvevők. „...úgy a lengyel vendégek, mint a külföldi lovastisztek nem győztek csodálkozásuknak kifejezést adni a Magyar Tisztii Kaszinó tökéletessége és szépsége felett.”²⁶

Szintén a nyár érdekes eseménye volt a tisztii Európa-bajnokság kardversenye, ahol Magyarország úgy a csapat, mint az egyéni versenyeken biztos fölénytel győzedelmeskedett a nemzetek közöttii küzdelemben. „A magyar kard ragyogó dicsősége ezúttal is sértetlen és csorbíthatatlan maradt a világ szemében.”²⁷

Az őszi szezon indításával egy időben újra szabályozták (szigorították) a mozi előadások látogatásának feltételeit. A visszaélések megelőzése, megakadályozása érdekében szükségessé vált ismét ellenőrizni, hogy a tisztikaszinó tagjai tagsági igazolványaikkal csak saját részükre válthassanak jegyet. A családtagokat külön családi igazolvánnyal, a tiszték özvegyeit és 16 évnél idősebb lányait jóléti igazolvánnyal látták el, amennyiben azt az elnökségtől igényelték. Vendégek csakis névre szóló meghívó felmutatásával válthattak ezen túl jegyet. Ilyen meghívót a teremőroknél igényelhettek, amennyiben az adataikat rögzítették a vendégeknyvbe.

A 20-as évek szülötte a rádiózás megindulása Magyarországon. A kaszinó vezetése felismerve az új találmány propagandisztikus jelentőségét, ez év őszétől – az alapos

²⁴ Országos Tisztii Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. június 16. o.

²⁵ Országos Tisztii Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. október 14. o.

²⁶ Országos Tisztii Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. szeptember 14. o.

²⁷ Országos Tisztii Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. szeptember 18. o.

meghallgatást követően – szerződést kötött a rádió vezetésével, miszerint a Kaszinó Zenekara Bertha karnagy vezetésével heti egy alkalommal szerepelni fog a Stúdióban, hogy így a rádió minden hallgatója tudomást szerezhessen a Tiszti Kaszinó zeneművészeti tevékenységéről. A siker hátterét a vezetés új kottatár megvásárlásával is biztosította, ami a zeneirodalom legkiválóbb műveihez juttatta a zenekart.

Ezen fejlesztések, változtatások anyagi hátterének megteremtéséhez a tagdíjak korrekciójára is szükség volt, amit közgyűlési határozatban rögzítettek. A tagsági díj havi 1 pengő 36 fillérről havi 1 pengő 50 fillérré emelkedett, vagyis a tagoknak évente 4 pengő 50 fillért kellett ezentúl fizetniük.

A kulturális kínálat októbertől tovább bővült. Jelentkezni lehetett gyermek és felnőtt kedvezményes tánctanfolyamokra, havi 5 pengő 50 fillérért. A vívóklub október 1-jén kezdte meg működését, és vasárnap kivételével a hét minden napján várta az érdeklődőket.

Október 15-én a tudományos estélyek sorozatának megnyitójaként Ő Fensége József herceg, valamint Gróf Teleky Pál dr. nyá. miniszterelnök jelenlétében tartott érdekesítő előadást Stein Aurél, világhírű utazó, nyelvész és archeológus, aki a Magyar Tudományos Akadémiának és számos külföldi tudományos intézménynek tiszteletbeli tagja. A Ludovika falai közül elindult hírességet a Kaszinó látta vendégül, aki a Magyar Földrajzi Társaság és a Tiszti Kaszinó elnökségének felkérésére másfélórás, vetített képekkel színesített előadást tartott a „Nagy Sándor nyomdokain” című angol nyelven megjelent munkájából. „Stein Aurél bebizonyította, hogy nem csak nagy utazó, de az ókori hadászat egyik legalaposabb ismerője.”²⁸

A májusban befejeződött tudományos és ismeretterjesztő előadások november hónapban folytatódtak. Kary Béla altábornagy péntek esténként tartandó előadás sorozatának tárgyát az alábbi kérdések alkották:

- Egy szociális alapú tanügyi reform körvonalai;
- A mi jövőnk és feladatai;
- Szociológiai kérdések.

Az első előadásra november 8-án került sor.

Az ismeretterjesztő előadások hétfőnként, délután, 17.30-kor kezdődtek a II. emeleti díszteremben.

November 4-én „A Női divat, női műveltség és a férfiak” címmel ifj. Gonda Béla író tartott előadást.

November 11-én Raab Andor a „Vatea” rádió technikai villamossági Rt. Tisztviselője „A szikra távirótól a modern elektron csövekig”, Tomasek Zoltán a gyár mérnöke pedig a „Rádió posta” címmel tartott előadást.

November 18-án „Bolyongásaim Norvégiában” címmel Dr. Soltész Elek a Magyar Földrajzi Társaság tagja adott elő.

A hónap utolsó előadója Dr. P. Szabó Pius tábori esperes volt, aki „Jeruzsálem és a Szentföld” címmel tartott előadást. Valamennyi előadáshoz vetített képeket is használtak.

A szeptemberben átadott színpadot október 19-én adták át rendeltetésének, melynek során ekkor mutatták be a Nemzeti Színház művészei Bisson: <<Válás után>> című vígjátékát. Az előadás előtt Szakváry Emil nyá. tábornok, az egyesület alelnöke méltatta az eseményt. A korabeli beszámolóban olvasható: „Már fél ötkor megtelt a hatalmas nézőtér az előkelő közönséggel. Az előadás előtt, valamint a szünetekben A Kaszinó zenekara hangversenyezett, Bertha István karnagy már jól ismert, kitűnő vezénylese mellett. A Nemzeti Színház művészeinek teljesítményéről, úgy hisszük, szükségtelen külön dicséretet mondanunk....”²⁹

²⁸ Országos Tiszti Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. november 6. o.

²⁹ Országos Tiszti Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. november 16. o.

Sikereket mondhat magáénak a Tiszti Vívóklub is, ugyanis mintegy 206 fő kérte felvételét a klub vezetésétől. A klub októberben társadalmi bizottságot is létrehozott, melynek célja a tagok szórakozásáról való gondoskodás. Ennek első rendezvénye a november 9-én tartott vidám est, ahol a hivatásos művészekon kívül a klub tagjai is fellépési lehetőséget kaptak. A műsor után a tánc egészen a hajnali órákig tartott. Az első est sikere arra ösztönözte a szervezőket, hogy december 21-ére ismét hasonló rendezvényt szervezzenek.

Az előadó művészet mellett a képzőművészetet is pártfogásba vették, amikor elhatározta a vezetés, hogy „Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat többszörösen kitüntetett törzs- és társtagjaiból alakult csoport a müncheni Kunstverein mintájára egy – ezen a hiányon segíteni alkalmas – állandó kiállítás létesítését határozta el, és azt november 1-jén IV. ker. Duna utca 3. sz. alatt (Országos Tiszti Kaszinó épületében) <<Kis-szalón>> címen megnyitja.”³⁰ Az állandó kiállításon az anyag folyamatosan változott, de csak nívós alkotások jöhettek számításba. Az alkotásokat mérsékelt áron meg is lehetett vásárolni.

November hónapban a zenekart a mozi előadások alkalmával a díszterem emeletén helyezték el. Az újítás több szempontból is indokolt volt. Eddig a zenekar a színpad süllyesztőjében játszott. A kották megvilágításához használt lámpák fénye zavarta a vetítést, mivel az a vászonra is rávetült. Másrészt a zenekar áthelyezésével az akusztika így jelentősen javult, továbbá a zenészek figyelmét sem vonta el többé a lepergő film érdekessége. Mivel a zenekar karnagyának, prímhegedűsének és dobosának állandóan figyelnie kell a film cselekményét, azt a megoldást választották, hogy részükre tükröket helyeztek el az emeleten, így háttal állva is mindent láthattak. „A tükrözési szerkezet felállítása – mely egyedül álló a maga nemében és igazán érdekes specialitását képezi különben is a legmodernebbül felszerelt mozgó színházunknak – Kovács Lipótnak, a Kaszinó egyik operatőrjének (mozigépkezelőjének) kiváló szakértelme és technikai képzettsége mellett tesz tanúságot.”³¹

November 23-án tovább folytatódott a Nemzeti Színház művészeinek vendégjátéka. Zsúfolásig telt ház mellett adták elő Bajor Gizi és Uray Tivadar főszereplésével Dario Niccodemi „Hajnaltan, délben, este” című kedves szerelmi játékát.

November 16-án a 32-es szoborbizottsága megtartotta hősi estéjét. Az esten ragyogó műsort rendeztek a fővárosban felállítandó 32-es hősi emlékszobor megvalósításának segítése érdekében. Az estélyre szóló jegyek 4, 3, és 2 pengőbe kerültek. A műsort Lóránt Vilmos, a Városi Színház főrendezője állította össze. „A hősi-est fényes sikerével is bebizonyította, hogy mily szeretettel adózik volt házi ezrede dicsőséges emlékének!”³²

Miközben tartalmi munka folyamatosan zajlott, az év vége közeledtével megkezdte tevékenységét a Felügyelő Bizottság is, amelyet az egyesület 1928/29 évi számadásai felülvizsgálatára rendeltek ki. „A Felügyelő Bizottság jegyzőkönyvileg is megállapította, hogy az Országos Tisztikaszinó (sic!) Egyesület 1928/29 évi minden számadása, valamint az 1929/30 évre szóló költségvetési előirányzata, minden tekintetben a legnagyobb rendben találtatott.”³³

Az évadzáró közgyűlést november 22-én tartották, amelyen megjelent vitéz József királyi herceg is, aki miután üdvözölte az egybegyűlteket, felkérte az egyesület elnökét a közgyűlés megnyitására. Kary altábornagy beszéde után vitéz Szakvály Emil nyá. tábornok, alelnökként beszámolt az egyesület gazdálkodásáról. Az elmúlt évről szóló beszámolót Miákich Alajos nyá. ezredes, az egyesület ügyvezető igazgatója tartotta. Az elnökség munkájának elismerésére a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott meg.

Decemberi ismeretterjesztő előadások:

³⁰ Országos Tiszti Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. november 21. o.

³¹ Országos Tiszti Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. december 18. o.

³² Országos Tiszti Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. december 16. o.

³³ Országos Tiszti Kaszinó-lap I. évfolyam, 1929. november 18. o.

-December 2-án „Hadászati, szélességi és mélységi tagozódás, hadászati tartalék.” Előadó Zsedényi Zoltán m. kir. vkszt. százados;

-December 9-én „Csonka Franciaország és Jeanne D' Arc küzdelme az ország integritásáért”. Előadó Póka-Pivny Béla dr., a Magyar Külügyi Társaság igazgatója.

-December 16-án „A fasizmus jelentősége és jövője”. Előadó, Csicsery-Rónay István nyá. vkszt. alezredes;

-December 23-án „Levegő, mint robbanószer.” Előadó, Dózsa Dezső főelőadó.

Az év utolsó hónapjában nem szűkölködtek a vidám műsorok és estélyek vonatkozásában. Elsőként a gyermekeknek kedveztek, amikor a Mikulás-est keretében a Gyermekek Színház tagjai bemutatták a János vitéz című operettet. Az előadás után – a Mikulás érkezéséig – Fredy és Tomy bohócmutatványait láthatták. Egy hét múlva, december 14-én Karácsonyi Színházi Estet rendeztek a Nemzeti Színház művészeinek közreműködésével, majd 21-én a Tiszti Vívóklub vidám estélyt rendezett. December 31-én, a ó esztendő utolsó estéjén nagyszabású szilveszteri kabaréműsort, majd azt követően elegáns divatrevüt szerveztek fővárosi művészek közreműködésével. A műsort Lóránth Vilmos, a Városi Színház főrendezője rendezte.

Ezzel a nagyszerűen sikerült, színvonalas programmal zárult a Tiszti Kaszinó 1929-es éve, és kezdődött a talán még színesebb, de mindenképpen bővebb kínálatot felvonultató 1930-as esztendő.

Összegzés

A m. kir. Honvédtisztek Országos Tudományos és Kaszinó Egyesülete az újraindítás nehézségeit túlélve, a '20-as évek első felében az útkereséssel, valamint a működési feltételek megteremtésével, azok javításával volt elfoglalva. A trianoni események következtében ez az intézmény jelentős szerepet kapott a nemzeti önérték erősítése, a politikai vezetés által megfogalmazott és hön áhított, egyedüli kitörési lehetőségnek számító kultúrfőlény megteremtése tekintetében. A közvetlen minisztériumi alárendeltség, valamint az intézmény élére kinevezett, tábornoki rendfokozattal rendelkező elnök személye megfelelő tekintélyt biztosított az egyesületnek a hadsereg vezetői között éppen úgy, mint a székesfőváros elitje számára. Talán ennek is köszönhető, hogy a felterjesztett kérések, a javító szándékkal tett kezdeményezések és javaslatok zöme meghallgatásra talált. A kaszinó kiemelt rendezvényein gyakran személyesen is megjelent a politikai, **katonai** és társadalmi elit, ami tovább javította a megítélést. A kaszinói élet egyre színesebbé vált, aminek anyagi fedezeteként a földszinten kiadott üzlethelyiségek bérbeadásának bevételei, a tagdíjakból befolyt összegek, valamint főként a mozibevételek álltak rendelkezésre. Az elődök által remekül megtervezett és felépített székház jó és gondos kezekbe került. A civilek részére a tiszti kaszinó tagjának lenni kiváltságot és irigylésre méltó helyzetet jelentett, a katonák részére „olcsón a legjobbat”. Ha összehasonlítjuk a tagdíjat (1 Pengő 36 fillér, majd később 1 Pengő 50 fillér) az akkor népszerű és hasonló színvonalúnak tekinthető kaszinókkal, akkor láthatjuk, hogy a szolgáltatásokért itt csak töredékét kellett fizetni. Az 1928. évi beszámolóban olvashatjuk, hogy az Országos Kaszinóban 10, a Nemzeti Kaszinóban 12 Pengő 50 fillér volt a havi tagdíj. (Ennek ellenére azért jelentős tagdíjhátralékról is beszámolnak.)

Az újraindításkor megállapított taglétszámról sajnos nem találtam adatokat, de feltételezhetően ezen a területen is jelentős fejlődés tapasztalható, hiszen néhány év múlva már 5000, majd 1928 után 6000 fő feletti taglétszámról számolnak be. Az 1929-ben indított Kaszinó Lappal megvalósították a „kellemest a hasznossal” elképzelést, vagyis hogy szórakoztatva tájékoztathassák az érdeklődőket.

A helyőrségi könyvtár és a kaszinó könyvtárának összevonásával a kaszinóban működött a helyőrség legszínvonalasabb és leggazdagabb kínálatot biztosító gyűjteménye. A kaszinó vezetése maximálisan törekedett arra, hogy az intézmény a technikai felszereltség vonatkozásában is lépést tartson a fejlődéssel. A hangosfilm térhódítása is erre az időszakra tehető, bár a vetítés technikai feltételeit a közben jelentkező pénzügyi válság miatt csak 1930 után tudták megteremteni.

A 20-as évek második felétől egyre szorosabb kapcsolat alakult ki a főváros civil kulturális intézményeivel, színházaival és azok művészeivel. Ennek köszönhetően a kaszinótagok egyre színvonalasabb előadásokon, koncerteken, bemutatókon vehettek részt, sokszor a saját kaszinójukban is. A havonta átlagosan 3-4 alkalommal megtartott ismeretterjesztő előadások magas színvonaláról neves és jól felkészült előadók gondoskodtak. A katonai témákról szóló előadások továbbra is csak zárt körben folytak, de az általános témák esetében megnyitották a kaszinó kapuit a civil közönség számára is. A nyári időszakban, amikor a kaszinó - a jóléti intézményei kivételével - szüneteltette működését, az infrastrukturális fejlesztéseket hajtották végre, hogy szeptember hónapban újra, kulturált körülmények között kezdődhessen az új évad.